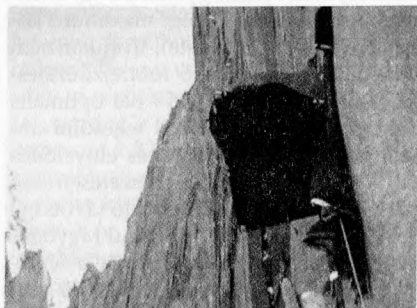

Égig érő csillaglétra

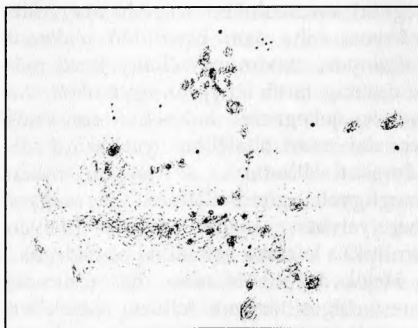
A Nagy Magellán-felhő úgy pompázik a látómezőben, hogy szinte elakad a lélegzetem, pedig a tűzföldi expedícióm alatt igencsak sokat vizsgálgattam a kis Nikon-binokulárral. Ködös csomók, fénylő derengések és girbe-gurba ívek komplexuma a közeli csillagváros. Vagy negyven különféle alakzatot számolok össze benne. Nagy csillaghalmazok? OB asszociációk? Emissziós gázködök? Nehezt megtipelni, mi micsoda.

Észlelőhelyem a gránitfalon (a Patagónia tornyai c. dokumentumfilmből)

Kavarognak előttem az örök csodák. Szinte kábító, mintha kiestem volna egy távcsővel a puszta úrbe. Ez azonban most tényleg nem esik messze a valóságtól, ugyanis egy függősátorban fekszem, egy közel ezer méter magas függőleges sziklafal kellős közepén! Szögkehez szegezve alkalmi otthonom, a világ végén: Patagóniában. A Cerro Mascara légies gránittornyára mászunk egy új útvonalat két francia hegyi vezető barátommal. A mászás a sima gránit elenséges birodalmában két hétig tart. Néhány napja már a falon lakunk. Itt mászunk, élünk, messze mindentől, ami a megszokott civilizációnk védelme és börtöne.

Hogy éjszaka se unatkozzam, felhoztam ide kedvenc binokuláromat, amely szerény paraméterei ellenére (12x36-os Nikon), szentelően jó leképezéssel örvendeztet. A déli égbolt csodálatos. Ragyogó objektumai mindennapos barátaim lettek. A nagy nyílthalmazok, az η Carinae-köd, az egész égbolt legfényesebb gömbhalmazai – mindez északi házámból láthatatlan. A világ túlsó felén az égbolt is sokkal szebb. Az η Carinae-köd például sokkal érzékibb látvány, mint az Orion-köd. Szubtilis részletekkel van tele, amelyet a csillagközi por mágikus ösvényei szabdalnak. De hát az Orion-köd is negatív deklinációjú! A zenitben sokkal jobban mutat, olyan, mint egy lebegő paradicsommadár. Nem is beszélve a Tejútrendszer középpontjáról. Sajnos a Nyilasra várnom kellene még néhány hónapot, hiszen január vége van. Ebben a vad időjárású hegységben a nyár a legkevésbé kegyetlen. Sziklát mászni csak ilyenkor lehetséges, állandóak most is a viharok, de a nappali hőmérséklet „csak” fagypont környékén ingadozik.

A Nagy Magellán-felhő mélyéj-objektumai. A vázlat a Cerro Mascara megmászása közben készült, észlelőlap híján David Eicher Az Univerzum c. könyvének belső címlapjára...

Búcsúzóul megnézem még az ω Centaurit. A 3^m,7 összfényességű gömbhalmaz olyan, mint valami fénylő labda. Közepontja alig van, de hihetetlenül intenzív. Szemcsés felülete csillagok tucatjait rejtj elfordított látással. Ez nem is annyira meglepő, hiszen a legfényesebb halmaztagok majdnem elérik a 10^m-t. A 7^m alatti határfényesség igencsak megtálosítja az amúgy is jó leképezésű, pontoszerű csillagokat rajzoló kis Nikont.

Kétségtelen, hogy ez az eddigi legezotikusabb észlelőhelyem, különösen, ha beleszámítom a nyílást a sátor huzatán, amelyen át kikukucskálók – egy lehellő kő hozta létre. Minden bizonytalanságban keletkezhetett, mert az észleléshez ideális helyen, pont a fejemen van. De semmi pánik, mert valószínűleg éppen mi rúghattuk a sátorra a követ sziklamászás közben.

Harminc évi hegymászó pályafutásom alatt persze észleltem jóval magasabbról is. Talán a legemlékezetesebb 1991-ben történt, amikor a Nanga Parbat körül csináltunk egy „könnyű” trekking túrát, amelynek csúcspontjaként átvándoroltunk egy ötezer méter feletti hágón. Három éjszakát is átészleltem szinte hajnalig tartó bódulatban. A karakorumi nyár 4–5000 méter magasságban viszonylag meleg. Éjszaka elég komfortos körülmények között lehet észlelni, mint nálunk egy novemberi estén. Persze a levegő ritka, de néhány nap akklimatizálódás elegendő ilyen magassághoz. Ezért a csekély kellemetlenségért messze kárpótolt, hogy éjszaka egyetlen mesterséges fényforrás sem zavart a feneketlen sötétségben. Pedig észak felé száz kilométernél is távolabb lehetett ellátni. Mintha rád borult volna az égbolt. A felhasadt tér lehetőleg finoman nehezedett a szemedre. Egy arasznyi kis 6 cm-es APO-val cselengtem az ismerős objektumok között, de mind úgy nézett ki, mintha először látnám. Tizenkétszeres nagyítással az öt-

fokos látómezőben a Scutum-csillagfelhő vagy a Tejút centruma a Schmidt-kamerák felvételeit idézte. Csakhogy élőben nagyon más, mint a képeken! Nem tudom, hány csillag lehet egy 20 négyzetfokos látómezőben a Nyilasban kb. 12^m,5-s határfényességig. Biztos, hogy jóval több, mint tízezer. Egy harmincszoros nagyítást adó Brandon-okulárral a Csiga-köd füstkarikája finom árnyalatokból épült fel, benne három 13^m-s csillaggal, köztük a központi csillaggal. Mindez egy 6 cm-es távcsővel! De szabad szemmel is megunhatatlan volt az égi vándorút. A Tejút sötét ködei a Nyilasban, a Sas vidékén... Sötét sarak a fénylő égi iszapban.

Ennél jóval magasabba is felvittem már távcsövet, a 8167 m-es Dhanlagiri jeges oldalában közel 7000 m-re egy párányi monokulárt. Az egyik éjszakán elszántam magam, és kimerészkedtem – a nappali mászástól teljesen elgyötört – a farkasordító hidegbe. A monokli az első óvatlan lélegzetvételre befagyott. Néhány percig szabad szemmel nézelődtem, konstatálva, hogy az ég itt minden elképzelést felülmúl. Majd gyorsan visszavájtam a hálószátkba, hogy másnapra visszanyerjem életerőmet.

Hatezer méter felett ugyanis bármennyire is bársonyosan fekete az éjszaka, már aligha lehet észlelni. Ebben a magasságban a pusztaság létezés köti le az energiáidat. A meleg éghajlatú és sokkal alacsonyabb Mauna Keán kellemes, civilizált körülmények között észleltek már szabad szemmel 8^m,4-s csillagokat is az erre felkészült bajnokok. (Nappal végig sötét napszemüvegben, bőséges sárgarépa-koszttal, oxigént inhalálva...) Biztos, hogy 8000 m felé még brutálisabb az ég (a tengerszinti légnyomás harmadán), csakhogy errefelé már nem képes csillagászoknál földi teremtmény. Mindenestre érdekes, hogy a híres lengyel hegymászó, Jerzy Kukuczka könyvében

arról ír, hogy egy ízben 8000 m felé vándorogva a sötét hőszeművegen át is megpillantott csillagokat. Természetesen nappal.

Am korántsem kell a Himalájáig bumlizni egy jó kis hegyi észlelésért. A Tát-rába és az Alpokba szerencsére könnyű eljutni. 1998 februárjában például a Dolomitokban egy mindössze kétezer méteres hágóban töltöttem életem egyik legjobb éjszakáját. Láttam már ennél sötétebb eget, de azért a Sarkcsillag körül így is feltűntek az NPS 7^m, 3-7^m, 4-s csillagai. Egy kis refraktoral, 15x-ös nagyítással és UHC szűrővel megnyílt az égi ország. Az Auriga kevéssé ismert emissziós ködei épp úgy könnyűek voltak, mint a Plejádok reflexiós köde. Utóbbi úgy mutatkozott, mintha a ragyogó kék óriáscsillagok között lassan megtelepedne a harmat.

A Rozetta-köd volt a legelgondolkodtatóbb látvány. Egymásba fonódó ködszirmai *gyengéden* sűrűlték az alatta alvó csillaghalmazt. Ezt a csodaszép komplex gyűjteményt éppen tíz évvel azelőtt, 1988-ban láttam felejthetetlen körülmények között. A Magas-Tátra főgerincéről (2500 m) egy kegyetlen januári éjszakán, mínusz 20 fok alatti hőmérsékleten egy közönséges orosz 7x50-es monokulárral.

A Rozetta olyan volt, hogy *ezután* mindig csalódást okozott, bárhonnan, bármilyen távcsővel is néztem meg. A vizuális észlelés úgy látszik, egyszeri és megismételhetetlen esemény, mint minden más. Nem tudomány. Kevesebb? Több? Talán a teremtett világ műélvezete. Most újból megtaláltam a régi Rozettát.

BABCSÁN GÁBOR

 Makszutov.hu
online távcsőbolt

web: www.makszutov.hu
www.celestron.hu
Tel: 20/98-49-302
email: info@makszutov.hu

William Optics

66/386 SD apo	94 900 Ft
SWAN 9/15/20 mm okulár	21 000 Ft
SWAN 25/33/40 mm okulár	30 000 Ft
UWAN 4/7 mm okulár	55 000 Ft
UWAN 16 mm okulár	59 900 Ft
Binokuláris benéző	49 900 Ft
Binokuláris benéző+2 plössl	59 900 Ft
1.25" dielektrikus zenittükör	26 000 Ft
2" dielektrikus zenittükör	45 000 Ft
SemiApo 8x42 binokulár	44 000 Ft
SemiApo 10x42 binokulár	39 900 Ft
Triplet Apo 8x42 binokulár	69 900 Ft

Burgess/TMB

Planetary 2,5/4/5/7/9 mm	27 800 Ft
Paragon 40 mm	72 000 Ft

Sky-Watcher

EQ-3 SynScan GoTo *	155 000 Ft
EQ-5 SynScan GoTo *	185 000 Ft
HEQ-5 SynScan GoTo	255 000 Ft
EQ-6 SynScan GoTo	329 000 Ft
GPS modul	33 000 Ft

* szállítás 2007. április

CELESTRON

Ultima 80ED apo refraktor	98 000 Ft
NexStar 4" SE	139 900 Ft
NexStar 6" SE	309 900 Ft
Adv EQ-5 GoTo mechanika	215 000 Ft

- Ingyenes házhozszállítás (50 000 Ft felett)
- Házhozszállítás futárszolgálattal
- Vásárlási bónus program
- Távcső próba akár a csillagos ég alatt

